

**Richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Verbetering Waterkering zuidelijk gebied
Afgedamde Maas**

**Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Gedeputeerde Staten van Gelderland**

6 februari 1996

INHOUDSOPGAVE

Pagina

1.	Inleiding	1
2.	Probleemstelling, doel en besluitvorming	3
2.1	Probleemstelling en doel	3
2.2	Besluitvorming	5
2.3	Visie op hoofdlijnen	5
3.	Voorgenomen activiteit en alternatieven	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Alternatieven	7
3.2.1	Meest milieuvriendelijk alternatief	8
4.	Bestaande milieutoestand en milieugevolgen	9
4.1	Algemeen	9
4.2	Natuur	10
4.3	Cultuurhistorie	10
4.4	Landschap	11
4.5	Woon- en leefmilieu/ruimtegebruik	11
5.	Vergelijking van alternatieven	11
6.	Leemten in kennis	12
7.	Evaluatieprogramma	12
8.	Vorm en presentatie	12
9.	Samenvatting van het MER	13

Bijlagen

1. Situering plangebied
2. Aanbiedingsbrief van het advies voor de richtlijnen van de Commissie voor de m.e.r. en de hoofdpunten van het advies
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Samenvatting en beantwoording inspraakreacties en adviezen
6. Advies van de Coördinatiecommissie voor dijkverbeteringsplannen in de provincie Noord-Brabant

1. INLEIDING

Het Hoogheemraadschap Alm en Biesbosch, het Polderdistrict Groot Maas en Waal en Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland hebben het voornemen om voor het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas een verbetering van de waterkering te realiseren. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het principeplan tot dijkverbetering volgens artikel 7 van de Wet op de waterkering wordt milieu-effectrapportage uitgevoerd.

De startnotitie voor de milieu-effectrapportage is door de Bouwdienst Rijkswaterstaat namens de initiatiefnemers bij brief d.d. 20 oktober 1995 aan ons toegezonden.

Per brief van 26 oktober 1995 stelde het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, mede namens de provincie Gelderland, als coördinerend bevoegd gezag in deze m.e.r.-procedure, de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid advies uit te brengen voor de richtlijnen voor het op te stellen milieu-effectrapport (MER).

De openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure vond plaats in de Staatscourant nummer 208 van 26 oktober 1995 en in de regionale pers.

Voornoemd advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage. De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de milieu-effectrapportage en wordt verder 'de Commissie' genoemd. Wij hebben het advies van de Commissie ontvangen bij brief d.d. 22 december 1995 (zie bijlage 2).

De Commissie haakt in haar advies in op de startnotitie, waarin een goede aanzet wordt gegeven voor de planvorming. Dit betekent in feite dat de Commissie een aantal keuzen, zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie, al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst (zie Hoofdstuk 2). Het advies richt zich daarom vooral op die onderwerpen en punten die in het MER nog nader toegelicht en onderzocht moeten worden en verder op die stappen in het planvormingsproces die nog ontwikkeld moeten worden.

In de "Hoofdpunten van het advies" (zie bijlage 2) is de essentie weergegeven van de belangrijkste elementen van het advies.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

Overeenkomstig de Procedure dijkverbeteringen Noord-Brabant is door het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant voor de op te stellen richtlijnen tevens advies gevraagd aan de provinciale Coördinatiecommissie voor dijkverbeteringsplannen. De Coördinatiecommissie heeft op 25 januari 1996 haar advies uitgebracht (zie bijlage 6).

Deze richtlijnen zijn gebaseerd op de startnotitie die door de initiatiefnemers is opgesteld. Voor zover in die startnotitie (verwezen wordt naar de hoofdstukken 4 en 5) is aangegeven welke elementen bij de totstandkoming van het MER onderzocht zullen worden, zijn die elementen - behoudens aanvulling of wijziging - in deze richtlijnen niet herhaald. De startnotitie en de richtlijnen tezamen vormen daarmee het kader voor de opstelling van het MER.

Wij hebben bij het opstellen van de richtlijnen het advies van de Commissie grotendeels overgenomen. Behoudens enkele tekstuele aanpassingen, zijn wij - mede gezien het advies van de Coördinatiecommissie voor dijkverbeteringsplannen in Noord-Brabant - in deze richtlijnen van het advies afgeweken op de onderdelen waar gesproken wordt over de ontwikkelingsperspektieven voor de buitendijkse functies in het plangebied alsmede over de veiligheidsfilosofie en de te hanteren sterkte-eisen. Voor zover nodig zijn daarbij de overwegingen die daarbij een rol gespeeld hebben, in de betreffende passages aangegeven.

In bijlage 5 hebben wij een samenvatting opgenomen van de inspraakreacties en de beantwoording van die reacties opgenomen. De betreffende personen en instanties zenden wij een afschrift van de richtlijnen met bijlagen.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling en doel

De startnotitie vat de probleemstelling van het verbeteringsproject als volgt samen:

De dijken ter weerszijden van het zuidelijk deel van de Afgedamde Maas en het Heusdensch Kanaal voldoen niet aan de gestelde veiligheidsnormen met betrekking tot het keren van maatgevende hoogwaterstanden. Een zodanige algehele verbetering van de dijken waardoor wordt voldaan aan de veiligheidsnormen, leidt tot ingrijpende gevolgen voor de dijken en hun omgeving. Er zal dan sprake zijn van aanzienlijke aantasting van met name landschappelijke- en cultuurhistorische waarden, waarbij een groot aantal panden annex bijgebouwen op en nabij de dijken verwijderd moeten worden of - voorzover dat tot de mogelijkheden zou behoren - zullen naar verwachting omvangrijke maatregelen nodig zijn om deze te sparen.

Op grond van deze probleemstelling en de reeds uitgevoerde studies, geeft de startnotitie vervolgens als doelstelling:

Verbetering van de waterkering van het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas heeft tot doel om door middel van een keersluis in het Heusdensch Kanaal en het verhogen van de Afsluitdijk en de Wilhelminasluis de dijken ter weerszijden van het zuidelijk deel van de Afgedamde Maas en het Heusdensch Kanaal te vrijwaren van maatgevende hoogwaterstanden op de Waal en de Bergsche Maas. Daarbij wordt beoogd de verbetering van deze dijken tot een minimum te beperken teneinde landschappelijke-, natuur- en cultuurhistorische waarden (LNC-waarden), alsmede de bebouwing op en tegen de dijken zoveel mogelijk te sparen. Het verbeteren van de omstandigheden voor de functies in het plangebied is geen doel van de voorgenomen maatregel.

Het alternatief van algehele dijkverbetering (zonder keersluis) zal niet uitgewerkt worden gelet op de aanwezige waarden op en aan de dijk en een vergelijking van de kosten. Wij onderschrijven de gevolgde redenering en achten deze keuze voldoende onderbouwd in de startnotitie met inbegrip van de bijlagen 1 en 2.

Deze keuze betekent dus -naast de verbetering van de Afsluitdijk en de Wilhelminasluis en mogelijk de Bergsche Maasdijk- de aanleg van een keersluis en het mogelijk uitvoeren van aanvullende dijkverbeteringen langs de Afgedamde Maas. Het nog te kiezen ontwerppeil vormt de verbinding tussen deze twee activiteiten en vormt daarmee een onlosmakelijk onderdeel van het te nemen besluit.

Met de keuze voor een keersluis ontstaat, naar het oordeel van de Commissie, een nieuwe uitgangssituatie die weer andere vragen over de ontwikkelingen in het gebied en de veiligheid oproepen dan die in de probleemstelling zijn geformuleerd. De kernpunten waarop deze vragen betrekking hebben zijn de volgende:

- Door aanleg van een keersluis wordt de rivierkundige, planologische en ecologische betekenis van het Afgedamde Maas-bekken veranderd. Cruciaal is het te kiezen ontwerppeil, omdat dit de overstromingsfrequentie en -duur van de uiterwaarden bepaalt. Een zo hoog mogelijke dynamiek is essentieel voor actuele en potentiële natuurwaarden, terwijl een

lager peil (en dus minder dynamiek) andere functies, zoals landbouw en bedrijvigheid, grotere kansen geeft. De aanleg van een keersluis in samenhang met het te kiezen peil oefent derhalve een ruimtelijke kracht uit op het gebied. Deze kracht kan de beleidsdoelen voor het gebied - waarin het versterken van de natuur een belangrijke plaats heeft - ondersteunen, maar ook tegenwerken.

Door in het MER alternatieven (zie Hoofdstuk 3) uit te werken waarin verschillende ontwerppeilen zijn gehanteerd kan inzichtelijk worden gemaakt welke gevolgen zijn te verwachten voor het gebied. Daarbij gaat het om de gevolgen zowel voor bestaande waarden en functies in het gebied alsook voor de ontwikkelingen die op grond van vastgesteld beleid worden voorzien.

- Zoals verwoord in de doelstelling van de startnotitie, worden door aanleg van een keersluis de achterliggende dijken van de Afgedamde Maas gevrijwaard van de Maatgevende Hoog Waterstanden (MHW) voor de situatie zonder keersluis. In feite vervangt het ontwerppeil de MHW. De dijken langs de Afgedamde Maas zijn primaire waterkeringen van de dijkkringgebieden 24, 37 en 38 uit de Wet op de Waterkering. Ook in de toekomst zullen deze dijken, samen met de keersluis, primaire waterkeringen blijven omdat minder extreme hoogwaters en het ontwerppeil nog steeds door deze dijken gekeerd moeten worden.

Volgens art. 3.1 van de Wet op de Waterkering moeten primaire waterkeringen zijn berekend op de MHW, "*mede gelet op overige het waterkerend vermogen bepalende factoren*". Daaronder worden in de Memorie van Toelichting naast bijvoorbeeld golven de "*sterkte-eigenschappen van de ondergrond en de waterkering zelf*" verstaan. In de leidraden van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen wordt dit verder uitgewerkt en is gesteld dat de kans op doorbraak door onvoldoende sterkte niet groter mag zijn dan 10% van de kans op overschrijding van de MHW-stand.

Wij zijn van oordeel dat ook voor de waterkeringen langs de Afgedamde Maas - welke in de uiteindelijke situatie tesamen met de keersluis in het Heusdensch Kanaal in dit gebied de primaire waterkering vormt - in beginsel de normale ontwerpuitgangspunten dienen te gelden. In het MER dient derhalve op basis van deze uitgangspunten inzichtelijk gemaakt te worden wat de onvolkomenheden van deze waterkeringen bij de ontwerppeilen zijn.

Indien uit het onverkort toepassen van deze uitgangspunten blijkt dat - ook op basis van een uitgekiend ontwerp - plaatselijk ingrijpende gevolgen ontstaan voor bijvoorbeeld LNC-waarden of de aanwezige bebouwing, dan dient een nadere beschouwing van de sterkte-eisen plaats te vinden. Daarbij is het van belang om aandacht te besteden aan de relatie tussen het ontwerppeil en de waterstanden die deze waterkeringen in het verleden hebben weerstaan. Deze benadering doet recht aan het uitgangspunt bij dit project om, teneinde LNC-waarden en bebouwing zoveel mogelijk te sparen, de verbetering van de dijken tot een minimum te beperken. Uitgangspunt dient echter te zijn dat de waterkeringen het ontwerppeil veilig kunnen keren.

De Commissie heeft hierover in het advies het volgende gezegd:

"De vraag is of dit ook zonder meer van toepassing is voor deze situatie. Daarbij dient in aanmerking te worden genomen dat bezwijken van een dijk langs de Afgedamde Maas, met gesloten keersluis, zal leiden tot inundatiedieptes in de dijkkringgebieden die relatief gering zijn omdat maximaal het volume van de Afgedamde Maas kan instromen. Deze situatie is dan enigszins vergelijkbaar met die van boezemkaden.

Naast het bovengenoemde verschil in situatie is er, naar de mening van de Commissie, nog een reden om niet dogmatisch om te gaan met de in de TAW aanbevolen standaardbenadering van de sterkteproblematiek van de dijken. Volgens de startnotitie varieert het te kiezen ontwerppeil tussen NAP + 2,5m en NAP + 4m. Bij de hoge waterstanden van 1995 bereikte het water op de Afgedamde Maas vrijwel het maximum ontwerppeil. Geheel anders dan bij andere primaire waterkeringen hebben de dijken hier dus vrijwel hun ontwerpbelasting gehad en zijn de onvolkomenheden onder ontwerpcondities bekend.

De Commissie is van mening dat in het MER expliciet aangegeven moet worden wat de onvolkomenheden zijn en hoe in dit licht met de sterkte-eisen bij deze dijken omgegaan wordt, afhankelijk van de omvang van de benodigde dijkverbeteringen. Daarbij speelt ook de stabiliteit van de keersluis zelf een rol, evenals het feit dat het om twee dijkkringgebieden gaat met verschillende veiligheidsnormen."

Wij zijn van oordeel dat de vergelijking met boezemkaden hier ten onrechte wordt gemaakt en bovendien tot misverstanden aanleiding kan geven. Uitgangspunt is immers dat de waterkering onderdeel blijft vormen van de primaire waterkering, waarbij sprake is van gescheiden dijk-kringgebieden met verschillende veiligheidsfrequenties.

Zoals wij hiervoor hebben aangegeven kan een genuanceerde toepassing van ontwerpuitgangspunten aan de orde zijn. Echter vanwege het feit dat er ten aanzien van 'de bewezen sterkte' de nodige onzekerheden bestaan en er voor het toetsen van bestaande waterkeringen geen normering bestaat, is het advies van de Commissie op dit onderdeel aangepast.

Gelet op het provinciale beleid inzake de LNC-waarden bij dijkverbeteringen (verwezen wordt naar de LNC-richtlijn Dijken van de provincie Noord-Brabant en het Gelders rivierdijkenplan), dient, naast aandacht voor *behoud van LNC-waarden*, en het zonedig mitigeren danwel compenseren van deze waarden, expliciet aandacht besteed te worden aan de mogelijkheden om in combinatie met de uitvoering van de verbetering van de waterkering natuur- en landschapswaarden te herstellen, *versterken of ontwikkelen* ('werk-met-werk maken').

2.2 Besluitvorming

In het MER moet aandacht worden gegeven aan die overheidsbesluiten en voornemens die kaderstellend zijn voor de ontwikkeling van varianten en alternatieven voor de verbetering van de waterkering in het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas.

Om welke besluiten en voornemens het gaat op rijks-, provinciaal- en gemeentelijk niveau, staat al vermeld in de startnotitie, (paragraaf 6.2). Daarbij dient expliciet toegevoegd te worden het te kiezen sluitpeil van de keersluis. Tevens dient in het MER ingegaan te worden op de op stapel staande provinciale plannen voor de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur en de uitvoering van natuurontwikkeling in het gebied.

Het besluit waarvoor het MER is opgesteld en de overheidsinstanties die dit besluit nemen, moeten worden vermeld met aanduiding van de procedure, het tijdpad en de overige betrokken partijen. Verder moeten ook besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de dijkverbetering te realiseren. Hierbij dient geanticipeerd te worden op een mogelijk andere procedure in het kader van de nieuwe Wet op de Waterkering, die inmiddels in werking is getreden. Een beschrijving van het beschikbare (juridische) instrumentarium voor het peilbeheer dient in het MER te worden opgenomen. In het MER is tevens een beschrijving nodig voor de vereiste procedures van de rivierkundige compensatie, in verband met het verminderen van het waterbergend vermogen voor de Bergsche Maas bij het gebruik van de keersluis.

2.3 Visie op hoofdlijnen

Het aanleggen van een keersluis in de Afgedamde Maas is een nieuw hoofdstuk in de complexe rivierkundige situatie van dit gebied. De dynamiek van het systeem wordt deels 'buiten werking' gesteld. De demping van dynamiek heeft ruimtelijke consequenties voor het achterland - het bekken achter de keersluis. De ontwikkelingskansen voor allerlei functies kunnen veranderen.

Hoewel de maat geheel anders is, zou de aanleg van een keersluis in de Afgedamde Maas vergeleken kunnen worden met de aanleg van de Oosterscheldedam: meer veiligheid en toch hoofdkenmerken van een rivier behouden. Die hoofdkenmerken zijn hier naast de rivierdynamiek ook de getijdendynamiek. Uniek voor de Afgedamde Maas is de hoge ligging van de uiterwaarden. Nu al overstromen deze zelden. Het instellen van een ontwerppeil kan er toe leiden dat door mindere dynamiek de natuur in de uiterwaarden nadeel ondervindt. Aan de andere kant ontstaan daar grotere ontwikkelingskansen voor mogelijk concurrerende functies zoals landbouw, verblijfsrecreatie en industrie die een grotere zekerheid van 'droge voeten' krijgen.

Hoewel in de visie die ten grondslag ligt aan de startnotitie het beleid van diverse overheden goed omschreven wordt, is dat mogelijk onvoldoende om de 'ruimtelijke kracht' die de aan te leggen keersluis uit zal oefenen op het bekken goed te typeren. Overeenkomstig de visie zal de keuze van het ontwerppeil zich vooral richten op een aanvaardbaar compromis tussen de hiervoor genoemde overwegingen. Daarbij dient in het MER inzichtelijk te worden gemaakt welke gevolgen de verschillende ontwerppeilen hebben voor de bestaande functies en waarden alsook voor de op grond van vastgesteld beleid beoogde ontwikkelingen en op welke wijze de afweging van belangen plaatsvindt. Voor zover een voorkeursalternatief gelet op de beschikbare onderzoeksresultaten tot een spanningsveld leidt met beoogde ontwikkelingen, dient dit expliciet vermeldt te worden. De Commissie heeft in haar advies aanbevolen om vanwege de ruimtelijke kracht die op het gebied wordt uitgeoefend, de visie nader uit te werken en daartoe het volgende opgenomen:

"Het MER zal dan ook tenminste moeten bevatten:

- *Een beschrijving van het spanningsveld tussen natuurdoelen en de ontwikkelingskansen voor overige functies na aanleg van een keersluis gegeven het huidige beleid (dat gericht is op het versterken en ontwikkelen van natuur) en de huidige trends. Hiervoor is het nodig de ontwikkelingskansen voor die overige functies en de gevolgen voor de natuur die daar uit voort kunnen vloeien, meer uitgebreid te beschrijven. Op kaarten met daarop hoogtelijnen en overstromingsfrequenties (bij verschillende ontwerppeilen) kan zowel voor de huidige situatie als voor de gewenste ontwikkelingen het grondgebruik worden aangegeven.*
- *Beschrijving van de keuze-mogelijkheden voor de ontwikkeling van relevante functies van het gebied en het beschikbare instrumentarium om die keuzen te implementeren."*

Wij zijn van oordeel dat dit verder gaat dan van initiatiefnemers in het kader van dit project mag worden verwacht. Het opstellen van een nadere ruimtelijke visie voor een dergelijk gebied ligt immers meer op de weg van de provincies en rijksoverheden in overleg met de betrokken gemeenten. Uiteraard zullen wij voor zover nodig op deze ontwikkelingen anticiperen en verwachten dat dit ook het bij de andere overheden het geval zal zijn.

In de startnotitie is aangegeven dat ondanks de aanleg van een keersluis altijd een zekere mate van dijkverbetering nodig zal zijn. Omdat de dijken zich bevinden in een kleinschalig en deels waardevol landschap met veelsoortige LNC-waarden en omdat de dijk aanzienlijke andere functies kent (wonen, werken, verkeer, landbouw) is ook partiële dijkverbetering een ingreep van belang. De bij de startnotitie gevoegde visie geeft op hoofdlijnen aan met welke aspecten bij de dijkverbetering rekening gehouden moet worden. Zonodig dient een nadere -meer lokatiegerichte- visie duidelijk te maken, hoe deze ingreep op een goede manier kan worden uitgevoerd.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

Artikel 7.10, lid 4 van de Wm:

"Het bevoegd gezag kan bepalen dat, indien niet alle nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden beperkt, bij de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven tevens de mogelijkheden worden beschreven om door het treffen van voorzieningen of maatregelen elders de resterende nadelige gevolgen te compenseren."

3.1 Algemeen

Zoals reeds aangegeven in paragraaf 2.1, bestaat de voorgenomen activiteit -naast de verbetering van de Afsluitdijk en de Wilhelminasluis en mogelijk de Bergsche Maasdijk- uit drie onlosmakelijke onderdelen; het aanleggen van een keersluis in het Heusdensch Kanaal en het kiezen van een ontwerppeil als randvoorwaarde voor eventuele dijk aanpassingen. Bij de keuze van alternatieven en varianten vormt de startnotitie een goed uitgangspunt. De onderstaande paragrafen dienen als aanvulling op hetgeen reeds in de startnotitie vermeld is.

Omdat het gebruik en beheer belangrijk zijn bij de uiteindelijke keuze van het ontwerppeil is een beschrijving van de organisatie en verantwoordelijkheden voor het sluiten van de keersluis gewenst. Het is te verwachten dat, ook na vaststelling van het ontwerppeil in de nu lopende procedure, er maatschappelijke druk zal blijven om het sluitpeil te verlagen. Het MER zal een overzicht moeten geven van de bestuurlijke en juridische mogelijkheden om een eenmaal gekozen ontwerppeil ook (operationeel) te handhaven en welke procedures gelden voor een eventuele wijziging van dit peil. Als het wettelijk instrumentarium daarvoor onvoldoende is, welke bestuurlijke afspraken worden er dan gemaakt om die waarborgen in te bouwen.

3.2 Alternatieven

De verschillende hoogten van het ontwerppeil van het bekken achter de gesloten keersluis met de daaruit volgende benodigde partiële dijkverbetering resulteren in samenhangende dijkverbeteringsalternatieven waarin zonodig mitigerende en compenserende maatregelen zijn opgenomen alsmede richtlijnen voor aanleg, gebruik en beheer. In het MER moet naast het voorkeursalternatief het meest milieuvriendelijke alternatief worden geformuleerd¹.

Gegeven het voorgaande wordt aanbevolen om in het MER de volgende alternatieven uit te werken:

- keersluis met hoog ontwerppeil (4,00 m + NAP) en relatief omvangrijk partiële dijkverbetering;
- keersluis met middelhoog ontwerppeil (3,0 à 3,5 m + NAP) en gemiddeld partiële dijkverbetering;

---

¹ De situatie die zich zou voordoen indien de voorgenomen dijkversterking niet zou plaatsvinden en waarbij zou getracht worden het gestelde veiligheidsdoel op een andere wijze te realiseren, is niet reëel; met andere woorden er bestaat geen nulalternatief voor het gehele dijkvak.

- keersluis met laag ontwerppeil (2,5 m + NAP) en relatief beperkte partiële dijkverbetering.

Voor de alternatieven wordt gevraagd globaal aan te geven wat de onvolkomenheden en faalmechanismen van de huidige dijken zijn, mede in het licht van het gestelde in paragraaf 2.1.

Bij de uitwerking van de alternatieven dient, naast de varianten die gemeld zijn in de startnotitie, aandacht voor de wijze waarop de werken (keersluis en Wilhelminasluis) en de partiële dijkverbeteringen worden uitgevoerd. Belangrijk zijn de volgende aspecten:

- hoe worden de civiele werken landschappelijk ingepast en welke vormgeving krijgen de kunstwerken?
- welke vormgeving, functie, beheer en onderhoud moeten de dijkwalen krijgen? Op welke manier verhoudt de kruin, taluds en eventuele bermen zich tot de bestaande dijk?
- waar dient het ruimtebeslag voor de verbetering te worden gevonden (binnen- dan wel buitendijks of aan beide zijden) of moet gekozen worden voor een oplossing zonder dat extra ruimtebeslag plaatsvindt door toepassing van bijzondere constructies?

Het onderzoek van de verschillende alternatieven dient voldoende inzicht te verschaffen om een verantwoorde keuze mogelijk te maken. De mate van gedetailleerdheid is niet noodzakelijkerwijs voor elk (onderdeel van een) alternatief gelijk.

Compensatie

Met de inwerkingtreding van de wijziging van de Wet milieubeheer in 1994 kan compensatie onderdeel uitmaken van de in een MER te behandelen alternatieven. Onder compensatie wordt verstaan (zie ook de wettekst van artikel 7.10, lid 4 Wm aan het begin van dit hoofdstuk): het creëren van waarden elders die vergelijkbaar zijn met de waarden die verloren zullen gaan als gevolg van uitvoering van de voorgenomen activiteit. Om de behoefte aan compensatie inzichtelijk te maken is een gedetailleerd overzicht nodig van de oppervlakten van de verschillende milieu's die zullen worden aangetast of die zullen verdwijnen als gevolg van de verbetering van de waterkeringen en de aanleg keersluis en het te kiezen ontwerppeil: natte milieu's (voor zover van belang ook kwelmilieu's) en droge milieu's. Aan de hand van dit overzicht moet een compensatiebalans worden opgesteld. Met het oog op de verstoring door de diverse ingrepen en op de tijd die de verschillende milieu's nodig hebben om zich te ontwikkelen is het aan te bevelen in de balans ook de mogelijkheid van overcompensatie uit te werken.

3.2.1 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief is het alternatief waarbij, nadat voldaan is aan de veiligheidseisen, primair aandacht wordt besteed aan de LNC-waarden, en de bebouwing en de recreatie en het verkeer. Indien zou blijken dat er strijdigheid bestaat tussen de optimalisering van de diverse LNC-waarden onderling of met de overige functies, dan dient dit conflict via het leggen van verschillende accenten inzichtelijk gemaakt te worden. In verband met de duidelijkheid voor de besluitvorming is het gewenst om in het MER uiteindelijk slechts één alternatief als het meest milieuvriendelijke aan te wijzen als de keuzen voor landschap, natuur en cultuurhistorie niet blijken samen te vallen, zo nodig door in overleg met het bevoegd gezag gewichten toe te kennen aan de diverse LNC-waarden en de overige functies.

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Algemeen

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de autonome ontwikkeling hiervan moeten worden beschreven als referentie voor de beoordeling van de te verwachten milieu-effecten (referentiesituatie). Daarbij is de autonome ontwikkeling de toekomstige ontwikkeling van het milieu zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd maar waarbij wel rekening wordt gehouden met eventuele effecten van voltooide en lopende ingrepen en ingrepen als gevolg van reeds vastgelegd beleid worden voorzien.

In het gebied dient rekening gehouden te worden met de autonome ontwikkelingen die zich stroomopwaarts van de Maas (verandering bergend vermogen) en stroomafwaarts (peilbeheer Haringvlietsluizen) afspelen. Hierbij gaat het om de invloed van te nemen maatregelen in de zgn. Zandmaas op de hoogwaterstanden van de Afgedamde Maas (en de invloed op de sluitfrequentie van de keersluis). Bij het peilbeheer van de Haringvlietsluizen gaat het om de mogelijke invloed van een groter getij op de Afgedamde Maas op natuurwaarden en de gebruiksmogelijkheden van de buitendijkse gronden, hetgeen weer van invloed kan zijn op het te kiezen ontwerppeil. Tevens zal bij de milieugevolgen in dit kader moeten worden beschreven wat de invloed is van het sluiten van de keersluis op de hoogwaterstanden van de Maas (wegvallen berging Afgedamde Maas).

De bestaande toestand van het milieu moet worden beschreven voor zover deze door de keersluizen, het te kiezen ontwerppeil en de potentiële dijkversterking wordt beïnvloed. De omvang van het studiegebied wordt bepaald door de te verwachten reikwijdte van de effecten en de wisselwerking met de omgeving. Dit betekent, dat per ingreep en per milieu-aspect de omvang van het studiegebied kan verschillen. Het verdient aanbeveling om bij de beschrijving van de bestaande situatie steeds twee schaalniveau's in ogenschouw te nemen. Het eerste schaalniveau is dat van het Afgedamde Maasbekken als geheel. De beïnvloeding van de bestaande situatie is op dit schaalniveau vooral gekoppeld aan het te kiezen ontwerppeil. Het tweede schaalniveau is dat van de nabije omgeving van de keersluis, de Wilhelminasluis en de dijken of andere gebieden die door de feitelijke ingrepen (aanleg keersluis en partiële dijkverbetering) worden beïnvloed. De beschrijving van dit laagste niveau dus alleen toepassen voor zover redelijkerwijs werken te verwachten zijn.

Verzocht wordt waar dat de inzichtelijkheid van de gevraagde informatie bevordert, in het MER duidelijk kaartmateriaal op te nemen.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen.

- Aangezien in het onderhavige project naast de negatieve effecten ook positieve milieugevolgen aan de orde kunnen zijn, dienen beide in de effectbeschrijving te worden opgenomen.
- Gegeven de verwevenheid van de LNC-aspecten dienen de te verwachten gevolgen voor het milieu zo veel mogelijk in hun onderlinge samenhang te worden beschreven.

- Aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk, permanent, ophefbaar of onomkeerbaar zijn; of ze op korte of lange termijn spelen en in hoeverre cumulatie met andere effecten kan optreden.
- De manier waarop de milieugevolgen zijn bepaald en omschreven, dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in een bijlage of door expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.
- Ter vermijding van overbodige informatie dient de beschrijving van de bestaande situatie van het milieu niet uitgebreider te zijn dan nodig voor een referentie bij het beschrijven van de milieugevolgen.

De startnotitie bevat reeds een verkenning van de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit. De onderstaande paragrafen (4.2 tot en met 4.5) bevatten aanvullende aandachtspunten voor de beschrijving van de bestaande milieutoestand en de milieugevolgen op twee schaalniveau's.

4.2 Natuur

Voor het hoogste schaalniveau:

- geomorfologie, bodemgesteldheid gehele Afgedamde maasbekken;
- inundatiefrequenties en patronen (relatie met de waarde van lager en hoger gelegen gebieden). Deze gegevens dienen op kaart te worden weergegeven;
- hydrologische opbouw van het gebied (strangen, dode armen en het belang van waterhoogten en dynamiek);
- beschrijving van natuurwaarden (met name de relatie met getijde en overstroming);
- schatting van ontwikkelingspotenties van natuur (mede in relatie tot getijde en overstroming). Hierbij dient in overweging genomen te worden het 'werk met werk' te maken ten behoeve van natuurontwikkeling, bijvoorbeeld door het verwijderen van zomerkaden en ontkleien.

Voor het laagste schaalniveau:

- stroomdalvegetaties;
- kwelmechanismen bij de dijken;
- grondgesteldheid bij de dijken;
- waardevolle biotopen in de nabijheid van de dijkvoet en de aan te leggen keersluis (zoals natte vegetaties, strangen, laagtes, extensieve graslanden, bosjes en kolken);
- relaties over de dijk (amfibieën) of keersluizen (vissen) heen.

De beschrijving van het laagste niveau is alleen toepassen voor zover redelijkerwijs werken te verwachten zijn.

4.3 Cultuurhistorie

Voor het hoogste schaalniveau:

- de waterbouwkundige 'levensloop' goed typeren en duidelijk maken hoe allerlei rivier- en dijkpatronen boven elkaar liggen. Daarbij een schatting maken van de cultuurhistorische waarde van het huidige 'ensemble' van afgedamde rivier met dijken en sluis en kanaal in relatie tot de voorgestelde ingreep. De referenties van 'Oosterschelde' en 'Brielse Maas' zijn hierbij behulpzaam. Tevens dient aandacht besteed te worden aan de hoge ligging van de uiterwaarden;

- de nederzettingsgeschiedenis en archeologische vindplaatsen van het gebied goed typeren en van daaruit het huidige ruimtegebruik van dijk en uiterwaarden en water karakteriseren.

Laagste schaalniveau

- ensembles van woningen, tuinen en markante beplanting;
- verloop van de dijk als 'geschiedenisboek' van het waterbouwkundig verleden (waarde van het tracé, van bochten, van taludopbouw).

4.4 Landschap

Voor het hoogste schaalniveau

- een beschrijving van de ruimtelijke opbouw van het bekken (open/dicht; extensief/intensief; gevarieerd/eenduidig) voor zover deze door het te kiezen ontwerppeil beïnvloed zou worden.

Deze opbouw, waar nodig, relateren aan de overstromingsfrequenties en de ligging van de uiterwaarden.

4.5 Woon- en leefmilieu/ruimtegebruik

Voor het hoogste schaalniveau

- betekenis aangeven van de functies in het gebied, hun beperkingen en ontplooiingsmogelijkheden voor zover beïnvloed door de ingrepen.

Laagste schaalniveau

- typeren van het gebruik van de dijk (functies, beheer); belang van de dijk voor verkeer;
- aandacht voor het feit dat vooral de veelheid van panden en tuinen dijkverbetering moeilijk maakt; relatie aangeven met partiële dijkverbetering.

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling en met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de financiële aspecten van de alternatieven worden betrokken om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit is in het kader van de milieu-effectrapportage niet verplicht, maar het maakt de besluitvorming meer inzichtelijk. Dit geldt met name voor een kostenvergelijking van de diverse mogelijke bijzondere constructies met de meer conventionele oplossingen.

6. LEEMTEN IN KENNIS

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd.

Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- de onzekerheden die zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- de consequenties van de leemten voor de besluitvorming;
- hoe zal worden omgegaan met de beschreven leemten.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma op stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

De Commissie beveelt aan dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft dat is gericht op het alternatief dat de voorkeur krijgt in het verbeteringsplan.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Voor de overige presentatie wordt aanbevolen:

- het MER toegankelijk te houden;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- kaartmateriaal te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda, met kaartschaal.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de belangrijkste waarden van het milieu in het studiegebied;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste positieve en negatieve effecten voor het milieu bij en na het uitvoeren van de alternatieven;
- het resultaat van de vergelijking van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

Aanbevolen wordt om ook in de samenvatting goed gebruik te maken van kaarten, figuren en tabellen.

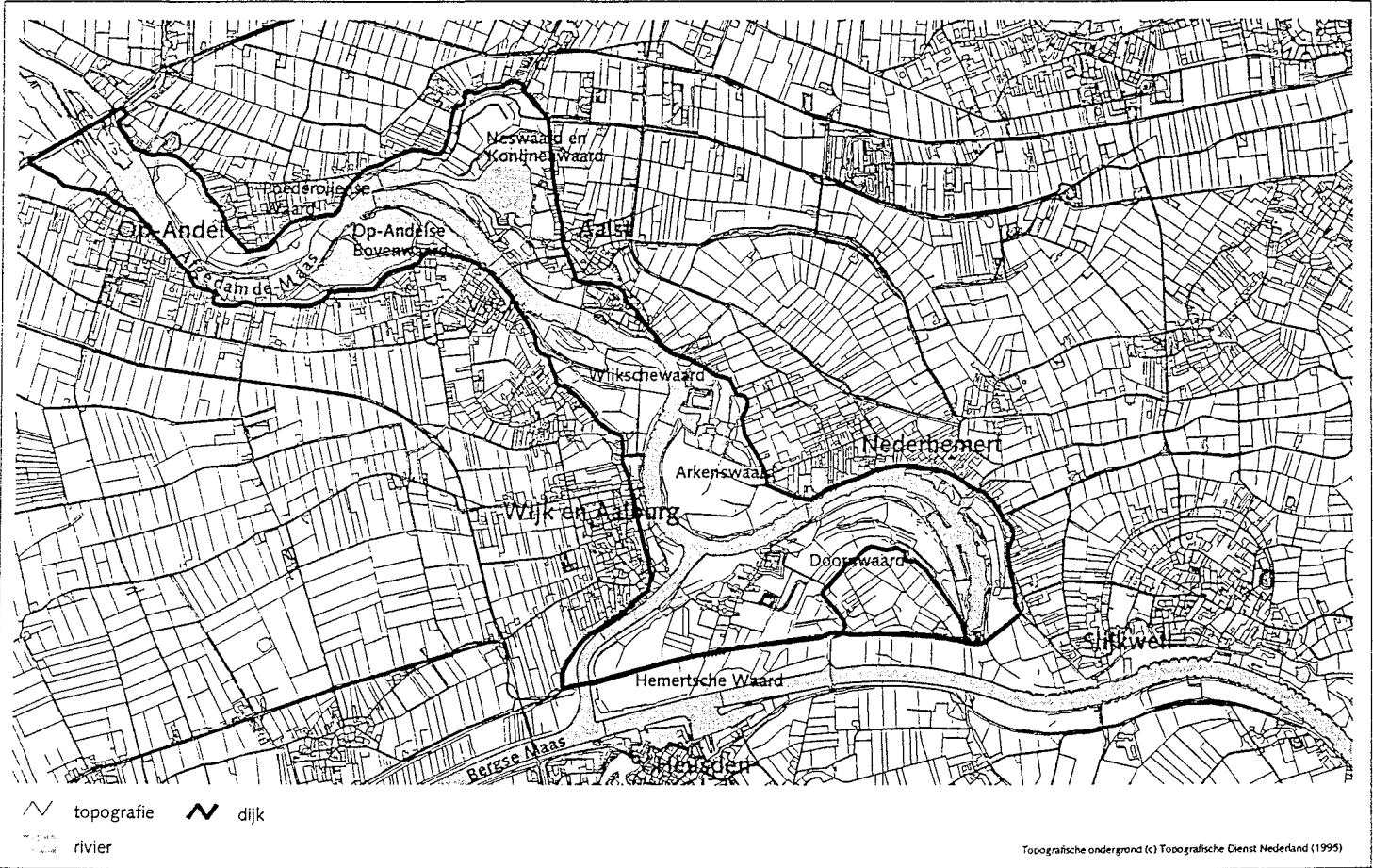
BIJLAGEN

**bij het advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Verbetering Waterkering zuidelijk gebied
Afgedamde Maas**

(bijlagen 1 t/m 6)

BIJLAGE 1

BIJLAGE 2

commissie voor de milieu-effectrapportage

PROV. NOORD-BRABANT
Zaak: 350225
2 JAN. 1996
Brie: 362309
d.: afd.: WTR bur.: WS

Gedeputeerde Staten provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC DEN BOSCH

uw kenmerk
350555

uw brief
d.d. 26 oktober 1995

ons kenmerk
U856-95/Ts/mp/735-41

onderwerp
Advies voor richtlijnen Verbetering Water-
kering zuidelijk gebied Afgedamde Maas

doorkiesnr.
(030) 234 76 37

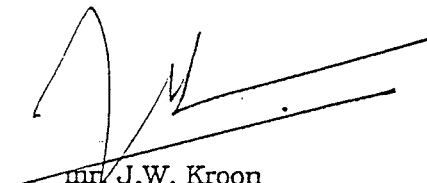
Utrecht,
22 december 1995

Met bovengenoemde brief stelde u, als coördinerend bevoegd gezag, de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de realisatie van een verbetering van de waterkering in het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

In de samenvatting worden de hoofpunten van het advies vermeld. Daarnaast vraagt de Commissie uw aandacht voor het volgende.

In het MER dient in beeld te worden gebracht het bestaande beleid met betrekking tot de functies van het gebied en de implicaties die kunnen optreden als gevolg van de aanleg van een keersluis. Voor de toekomst zal mede in verband met een te hanteren sluitpeil ook een meer uitgewerkte beleidsvisie voor de functies van het gebied noodzakelijk zijn. Het MER zal aan belang winnen wanneer daartoe, tijdens het opstellen ervan handreikingen worden geboden.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Mr. J.W. Kroon
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Verbetering Waterkering zuidelijk gebied
Afgedamde Maas

In afschrift aan: Gedeputeerde Staten provincie Gelderland

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het Hoogheemraadschap Alm en Biesbosch, het Polderdistrict Groot Maas en Waal en Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland hebben het voornemen om voor het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas een verbetering van de waterkering te realiseren. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het principeplan tot dijkverbetering volgens artikel 33 van de Waterstaatswet 1900 wordt milieu-effectrapportage uitgevoerd.

De Commissie voor de m.e.r. stemt haar advies af op de informatie in de startnotitie. Dit betekent in feite dat de Commissie een aantal stappen in de planvorming zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst. Dit betreft met name de keuze voor een keersluis met partiële dijkversterking om zoveel mogelijk de landschappelijke en cultuurhistorische waarden te sparen, in plaats van een gehele versterking van de dijken aan weerszijde van de Afgedamde Maas.

De Commissie meent dat in het milieu-effectrapport (MER) voor dit gebied in het bijzonder de volgende onderwerpen aandacht behoeven.

- De aanleg van een keersluis, de verbetering van de Wilhelminasluis en het mogelijk uitvoeren van partiële dijkverbeteringen langs de Afgedamde Maas zijn onlosmakelijk verbonden met het nog te kiezen ontwerppeil. Het ontwerppeil vormt daarmee een essentieel onderdeel van het te nemen besluit.
Het te kiezen sluitpeil voor de keersluis is de randvoorwaarde voor eventuele dijkverbeteringen en voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor natuur- en gebruiksfuncties in het gebied. Door in het MER een drietal alternatieven met verschillende ontwerppeilen (hoog, midden en laag) uit te werken zal duidelijk worden wat de verschillen hiervan zijn voor de benodigde partiële dijkverbeteringen en wat de effecten zijn voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor natuur- en gebruiksfuncties in het gehele gebied.
Tevens verdient het aanbeveling om bij de beschrijving van de bestaande situatie en voor de milieugevolgen twee schaalniveau's in ogenschouw te nemen. Het eerste schaalniveau is dat van het Afgedamde Maasbekken als geheel. Deze aspecten worden vooral gekoppeld aan het te kiezen ontwerppeil. Het tweede schaalniveau is dat van de nabije omgeving van de keersluis, de Wilhelminasluis en de terreinen die beïnvloed worden door partiële dijkverbeteringen.
- De te hanteren veiligheid voor de sterkte van de dijken langs de Afgedamde Maas, rekening houdende met het verminderde risico bij inundatie door de keersluis en met het feit dat de dijken al vrijwel tot ontwerpcondities belast zijn geweest.
- Een overzicht in het MER op te nemen van de bestuurlijke en juridische mogelijkheden om een eenmaal gekozen ontwerppeil ook te handhaven.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemers: Hoogheemraadschap Alm & Biesbosch, Polderdistrict Groot Maas & Waal, Rijkswaterstaat directie Zuid-Holland

Adviseur initiatiefnemer: Bouwdienst Rijkswaterstaat

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten provincie Noord-Brabant (coördinerend) en Gedeputeerde Staten provincie Gelderland

Besluit: besluitvorming over het principeplan tot dijkverbetering volgens artikel 7 van de Wet op de waterkering.

Categorie Besluit m.e.r.: 12.1

Activiteit: verbetering van de Waterkering voor het zuidelijk gebied van de Afgedamde Maas

Procedurele gegevens:

brief bevoegd gezag met verzoek om advisering: 26 oktober 1995 (kenm: 350555)

kennisgeving startnotitie: 26 oktober 1995

inspraaktermijn: 31 oktober 1995 t/m 27 november 1995

informatiebijeenkomst belegd: ja

einde wettelijke adviestermijn: 28 december 1995

bevoegd gezag vraagt (uiteindelijk) advies voor: 28 december 1995

richtlijnenadvies Commissie voor de m.e.r. uitgebracht op: 22 december 1995

Bijzonderheden: De aanleg van een keersluis, de verbetering van de Wilhelminasluis en het mogelijk uitvoeren van partiële dijkverbeteringen langs de Afgedamde Maas zijn onlosmakelijk verbonden met het nog te kiezen ontwerppeil. Dit ontwerppeil vormt daarmee een essentieel onderdeel van het te nemen besluit.

Samenstelling van de werkgroep Commissie voor de m.e.r.:

ir. N. van Dooren

mr. J.W. Kroon (voorzitter)

dr. R.S.E.W. Leuven

ir. G.J. Schiereck

drs. V.C.F. Tersteeg (secretaris)

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	951123	Stichting VRW: Verenigde Rivieren Watersportverenigingen, werkgroep KNWV	Boxtel/ Wijk en Aalburg	951208
2.	951125	prof.dr. W. van Ewijk	Andel	951208
3.	951125	M.E.L. Baron van Wassenaer van Nederhemert	Nederhemert-Zuid (G1	951208
4.	951127	Sandberg CS Advocaten namens: Jachtwerf Neptunus B.V. te Aalst, Janson Bridging B.V. te Aalst, Steenfabriek de Rijswaard B.V. te Aalst en O. Bouman B.V. te Andel	Rotterdam	951208
5.	951123	Wijkse Zeilvereniging 'Trident'	Wijk en Aalburg	951208
6.	951122	L. van Os	Andel	951208
7.	951124	N.V. Nederlandse Gasunie	Groningen	951208
8.	951121	M.J. Woudstra	Wijk en Aalburg	951208
9.	951205	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Zuid	Eindhoven	951213
10.	951122	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	951124
11.	951121	Verslag inspraakavond	Wijk en Aalburg	951208

BIJLAGE 5

Samenvatting en beantwoording inspraakreacties en adviezen

In deze bijlage wordt de inspraakreactie beknopt weergegeven. Vervolgens is in de reactie van het bevoegd gezag aangegeven op welke plaats het betreffende onderwerp in startnotitie of richtlijnen aan de orde komt danwel waarom een reactie niet is overgenomen.

1. Stichting VRW: Verenigde rivieren watersportverenigingen

- a. Bij de nieuwe brug over de Wilhelminasluis zou in verband met recreatievaart, alsmede voor de scheeps- en jachtbouw uitgegaan moeten worden van een onbeperkte doorvaarthoogte.
- b. Indien de brug over het Heusdensch Kanaal vervangen wordt, moet deze in gesloten stand een zelfde hoogte hebben als de bruggen op de benedenloop van de Maas.
- c. De onder a. en b. genoemde punten dienen niet als alternatief doch als uitgangspunt te gelden.

Reactie bevoegd gezag:

ad a. en b. In de startnotitie is in § 4.3 aangegeven dat de initiatiefnemers het type brug voor de Wilhelminasluis alsook de (nieuwe) overbrugging van de keersluis in de projectnota/MER zullen onderzoeken. De doorvaarthoogte wordt daarbij in beschouwing genomen.

ad c. In deze fase van de procedure gaat het om het vastleggen van de aspecten die in beschouwing genomen moeten worden. De uiteindelijke keuze geschiedt in een latere fase op basis van een afweging van alle belangen.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

2. Prof.dr. W. van Ewijk

- a. Ingestemd wordt met het alternatief keersluis. De voorkeur gaat uit naar locatie 1.
- b. Bij de vaststelling van het sluitpeil dient ook de overlast voor bestaande buitendijkse woningen te worden betrokken. Een sluiting bij een peil van 2.50 m + NAP ligt het meest voor de hand. Argumenten om een hoger peil te kiezen (genoemd worden: vervuiling oppervlaktewater, tegengaan intensivering buitendijkse gebieden en scheepvaartbelangen) zijn niet relevant.

Reactie bevoegd gezag:

ad a. Voor kennisgeving aangenomen.

ad b. In § 4.3 van de startnotitie is aangegeven dat de effecten van een aantal sluit/ontwerp-peilen worden nagegaan. Dit betreft onder meer het effect op de buitendijkse bebouwing. De keuze van het ontwerppeil zal vervolgens geschieden op basis van een afweging van alle belangen.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

3. M.E.L. Baron van Wassenaer van Nederhemert

Gepleit wordt voor een zorgvuldige afweging van het te kiezen ontwerppeil waarbij de bestaande waarden in het gebied van het eiland van Nederhemert-Zuid voorrang moeten hebben boven eventueel elders nieuw te verwerven omstandigheden voor agrarische of natuurwaarden.

Een ontwerp-peil van max. 3,0 m + NAP met een grote doorlaatopening zou vermoedelijk daarbij volstaan.

Reactie bevoegd gezag:

In de startnotitie is op p. 17 gewezen op het bijzondere karakter en de cultuur-historische waarde van bedoeld gebied. Zowel uit de startnotitie als de richtlijnen blijkt voldoende dat de effecten op deze waarden in het MER-onderzoek beschreven dienen te worden. De uiteindelijke keuze van het ontwerp-peil geschiedt op basis van een afweging van alle belangen.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

4. Sandberg CS Advocaten

- a. Een viertal bedrijven menen op grond van toezeggingen en/of gewekte verwachtingen aanspraak te maken op een brug met onbeperkte doorvaarthoogte ter plaatse van de Wilhelminasluis te Andel. Deze keuze wordt gerechtvaardigd door de economische effecten en de gevolgen voor het milieu, alsmede van esthetische, technische en financiële aspecten.
- b. De realisatie van een nieuwe brug over de Wilhelminasluis met onbeperkte doorvaarthoogte dient uitgangspunt te zijn bij de projectnota/MER.
- c. De geschetste bedrijfsbelangen vergen dat realisatie van de verbetering van de waterkering in 2000 mede gestand gedaan wordt voor de realisering van de nieuwe overbrugging.

Reactie bevoegd gezag:

- ad a. In de startnotitie (p. 21) is het knelpunt van de hefhoogte van de tijdelijke brug signaleerd, terwijl op p. 25 is aangegeven dat zowel de situering als het type brug wordt onderzocht. Daarbij worden de economisch effecten in beeld gebracht.
- ad b. Het maken van een keuze is in dit stadium van de procedure nog niet aan de orde.
- ad c. Hoewel strikt formeel bezien de realisatie van de brug niet gebonden is aan de termijn die geldt voor de onderdelen van de waterkering, ligt zeker bij een keuze voor een gecombineerd kunstwerk (keermiddel + brug) gelijktijdige realisatie voor de hand. Naar ons is medegedeeld, is ook de Rijkswaterstaat die mening toegedaan.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

5. Wijkse zeilvereniging 'Trident'

- a. Gepleit wordt voor een brug met vrije doorvaarthoogte over de Wilhelminasluis om onnodig strijken van masten te voorkomen.
- b. Verzocht wordt om bij vernieuwing van de brug over het Heusdensche Kanaal een brug met vrije doorvaarthoogte te onderzoeken en de brug in gesloten toestand, minimaal gelijk te houden aan de doorvaarthoogte van de brug te Heusden.
- c. Bepleit wordt een sluitpeil van 2,50 m + NAP om vollopen van de winterberging te voorkomen.

Reactie bevoegd gezag:

ad a. en b. Verwezen wordt naar de reactie bij 1 sub a. en b.

ad c. Voor kennisgeving aangenomen.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

6. L. van Os

Verzocht wordt om bij de keuze van het sluitpeil rekening te houden met de buitendijkse bewoners. Geopteerd wordt voor een sluitpeil van 2,50 m + NAP.

Reactie bevoegd gezag:

Zie onze reactie bij 2 sub b.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

7. Gasunie

Een aardgastransportleiding doorkruist het gebied. Verzocht wordt om bij de keuze van maatregelen de belangen van de maatschappij mee te wegen.

Reactie bevoegd gezag:

Uit het te verrichten onderzoek zal blijken in hoeverre er ter plaatse van bedoelde leiding sprake is van partiële dijkverbetering. Op p. 82 van de startnotitie is aangegeven dat bij de keuze van oplossingsrichtingen tevens de aspecten van kabels en leidingen van belang zijn. Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

8. M.J. Woustra

- a. Gesteld wordt dat toepassing van damwanden het overwegen waard moet zijn, omdat daarmee het nodige leed (amoveren van woningen) voorkomen wordt en het landschap niet wordt aangetast.
- b. Betrokkene stelt de provincie aansprakelijk voor alle financiële gevolgen.

Reactie bevoegd gezag

ad 1. Gewezen wordt op de doelstelling van het project startnotitie p. 11 waarin is aangegeven dat beoogd wordt de verbetering van de dijken tot een minimum te beperken, teneinde de LNC-waarden, alsmede de bebouwing op en tegen dijken zoveel mogelijk te sparen. Overeenkomstige de aanbevelingen van de Commissie Boertien kan daarbij een uitgekiend ontwerp (bijvoorbeeld het toepassen van constructies) aan de orde zijn.

ad b. Een eventuele financiële consequentie is nu niet aan de orde. Zodra de concrete plannen vastgesteld zijn, zal het waterschap hierover met betrokkenen overleg voeren. Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

9. Ministerie van LNV, directie Zuid

- a. De startnotitie met bijlagen geeft in algemene zin een goede indruk van de aspecten die in het MER aan de orde dienen te komen. Met het oog op de visie met betrekking tot de natuurontwikkeling in het plangebied wordt verwezen naar nota's die hiervoor mogelijkheden aangeven.
De begrenzingsplannen in het kader van de EHS dienen vertrekpunt te zijn voor de ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied. Verwezen wordt naar de besluitvorming terzake. Een aantal kansrijke locaties worden genoemd.

- b. Het wordt van belang geacht dat in het MER de samenhang tussen de visies m.b.t. natuurontwikkeling in Brabant en Gelderland tot stand gebracht wordt en te bezien welke mogelijkheden er aanvullend voor natuurontwikkeling zijn.
- c. Een belangrijk punt van aandacht is de mate van verontreiniging in de uiterwaarden en de toepassingsmogelijkheden van bij natuurontwikkeling vrijkomende specie.
- d. Er dient expliciet aandacht besteed te worden aan de betekenis van de Afdamde Maas voor de recreatievaart en in het bijzonder de eisen die gesteld worden aan de bediening van brug en sluis.

Reactie bevoegd gezag:

- ad a. Voor kennisgeving aangenomen.
- ad b. In § 2.1 van de richtlijnen hebben wij opgenomen dat de initiatiefnemers zich primair dienen te richten op de beschrijving van effecten in relatie tot bestaande waarden en het vigerend beleid. Wij gaan er van uit dat hiertoe waar nodig de betrokken overheden nadere handreikingen doen.
Overigens blijkt uit de startnotitie (p. 12) dat een uitgangspunt is dat waar mogelijk de versterking van de waterkering gecombineerd wordt met het versterken en ontwikkelen van LNC-waarden. De richtlijnen in § 2.1 hebben hier eveneens betrekking op.
- ad c. In de startnotitie is op p. 26 in algemene zin aangegeven dat bij de uitvoering van grondwerken rekening gehouden wordt met de aanwezigheid van bodemverontreinigingen en de eventuele gevolgen hiervan.
- ad d. Zoals bij reactie 1 is aangegeven vormt het aspect doorvaarthoogte onderdeel van het onderzoek.
Behoudens het gestelde op p. 31 van de startnotitie (waar gesproken wordt over de sluitprocedure en testsluitingen van de keermiddelen) vormen de operationele bedieningstijden geen onderwerp van onderzoek in het kader van het MER, tenzij de keuze van de doorvaarthoogte op dit punt beperkingen ten opzichte van de bestaande situatie met zich meebrengt.

Nadere richtlijnen terzake worden niet noodzakelijk geoordeeld.

10. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Gewezen wordt op een tweetal archeologische vindplaatsen (t.h.v. Nederhemert-Zuid en zuidkant Benrsedijk) en verzocht wordt deze plaatsen bij graafwerkzaamheden te ontzien of indien dit niet mogelijk is, deze op te graven. Tevens wordt verzocht om bij overige graafwerkzaamheden in het gebied tevoren contact op te nemen met het ROB om de noodzaak en mogelijkheden van archeologische begeleiding te bekijken.

Reactie bevoegd gezag:

De initiatiefnemers hebben in de startnotitie (p. 28) aangegeven dat ter plaatse van de werken archeologisch relevante elementen worden geïnventariseerd. In de richtlijnen is dit in § 4.3 als aandachtspunt opgenomen.

11. Verslag inspraakavond

- a. Verzocht wordt om het verbeteren van huidige buitendijkse functies als doelstelling in projectnota/MER op te nemen. Verwacht wordt dat tegen relatief geringe meerkosten een gigantische meerwaarde ontstaat.
- b. Verbetering van de waterkering mag niet leiden tot uitbreiding van industriële en economische activiteiten in de uiterwaarden.

- c. Voor de locatie van de keersluis wordt een voorkeur uitgesproken voor locatie 1 (t.p.v. bestaande brug).
- d. Zie inspraakreactie nr. 2.
- e. Gewezen wordt op de gevolgen van werken die elders in het rivierengebied plaatsvinden op de waterstanden.

Reactie bevoegd gezag:

- ad a en b. In de doelstelling van het project (startnotitie p.11) is aangegeven dat het verbeteren van de omstandigheden voor de functies in het plangebied geen doel is van de voorgenomen maatregel. Wij onderschrijven dit. Dit zou naar onze mening een nadere gebiedsvisie vergen hetgeen niet tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemers behoort. Wij hebben in de richtlijnen aangegeven dat het MER-onderzoek primair dient te richten op de effecten van functies en waarden, rekening houden met in gang gezette ontwikkelingen.
- ad c. Voor kennisgeving aangenomen.
- ad d. Zie reactie bij 2.
- ad e. Uitgangspunt voor het ontwerp zijn de maatgevend hoogwaterstanden die door de Minister van Verkeer en Waterstaat worden vastgesteld. In de richtlijnen zijn in § 4.1 enkele ontwikkelingen aangeduid die in het MER-onderzoek in beschouwing genomen dienen te worden.

COORDINATIECOMMISSIE VOOR DIJKVERBETERINGSPLANNEN

Tel: 073-6808162

Aan het college van
Gedeputeerde Staten van
Noord-Brabant

's-Hertogenbosch, 25 januari 1996

Betreft: Startnotitie 'Verbetering waterkering
zuidelijk gebied Afgedamde Maas'

Geachte college,

De commissie heeft bovengenoemde notitie behandeld in de vergadering d.d. 17 januari 1996 en daarbij de ingekomen reacties en het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage betrokken.

De commissie stemt in met de keuze van de initiatiefnemers voor de bouw van een keersluis in het Heusdensch Kanaal en de mogelijk daaraan gekoppelde partiële dijkverbetering.

De commissie kan zich verder vinden in de te onderzoeken alternatieven, doch merkt daarbij het volgende op. De te verrichten onderzoeken met betrekking tot de keuze van het ontwerppeil dienen zich primair te richten op het beschrijven van de effecten bij de verschillende varianten. De commissie verwacht dat daarmee weliswaar het nodige inzicht zal ontstaan in de ontwikkelingskansen voor de verschillende functies in het gebied, doch is van oordeel dat het opstellen van een ruimtelijke gebiedsvisie niet op de weg van de initiatiefnemers ligt. Aangezien dit veeleer een zaak is voor de provinciale overheid, wordt nadrukkelijk bepleit dat u in overleg met de provincie Gelderland waar mogelijk handreikingen doet met betrekking tot de gewenste inrichting van het gebied en overigens op de uitkomsten van het MER anticipeert.

De commissie vraagt daarnaast aandacht voor een zorgvuldige inpassing van de mogelijke partiële dijkverbetering en gaat er van uit dat door middel van uitgekiend ontwerpen - waarbij plaatselijk een nadere beschouwing van ontwerpcriteria aan de orde kan zijn - de ingrepen en nadelige effecten zoveel mogelijk beperkt worden. Naar de mening van de commissie dient het ontwerppeil echter veilig te kunnen worden gekeerd.

De commissie beveelt u aan om het advies van de Commissie m.e.r. op de hiervoor genoemde onderdelen aan te passen.

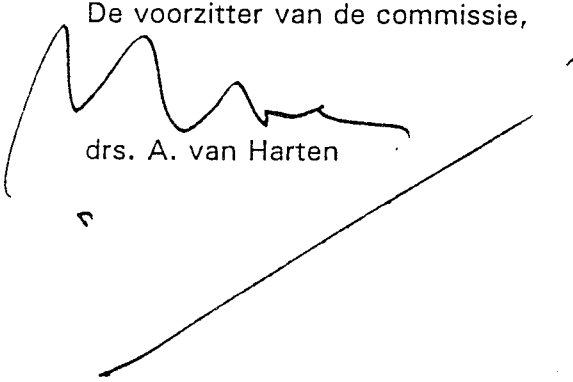

Tot slot is de commissie van oordeel dat de startnotitie met bijlagen en het advies van de Commissie m.e.r. een voldoende basis biedt voor het opstellen van de richtlijnen en verzoekt u daarbij het vorenstaande te betrekken.

Het verslag van de vergadering treft u hierbij aan.

De voorzitter van de commissie,

drs. A. van Harten